

Araştırma Makalesi

Şiir ve İllüstrasyon Arasındaki Etkileşim Açısından *Bir Bennudur İstanbul* ve *SOARH* Kitaplarının İncelenmesi

Ezgi KARAATA*

ORCID NO: 0000-0002-8064-576X

*Doçent, ezgi.karaata@marmara.edu.tr, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Sanatlar Bölümü

Öz

Bu çalışma, şiir ve illüstrasyon arasındaki etkileşimi analiz ederek, iki sanat dalı arasındaki ilişki sonucu kurulan bağlantıları tanımlamayı amaçlamaktadır. Çalışmanın odağına *Bir Bennudur İstanbul* ve *SOARH* adlı illüstrasyonlarla birlikte tasarlanan iki şiir kitabı örneklem olarak alınmıştır. Bu seçimin nedeni, her iki eserin farklı dil ve ifade tarzları, farklı temaları, özgün ve evrensel bakış açılarıyla şiir ve illüstrasyonun birbirini tamamlamasına örnek teşkil etmeleri; ayrıca eserlerin sanatçıların, kendi kimliklerini ve deneyimlerini, şair-illüstratör iş birliği ile oluşan bu kitaplara yansıtılmış olmalarıdır.

Kitaplar, şiir ve illüstrasyon arasındaki ilişkiyi göstermek amacıyla a/r/tografi yöntemine dayanarak incelenmiştir. Çalışmada, a/r/tografi yöntemi, sanat, araştırma ve öğretmenlik arasındaki bağlantıları keşfetmek için güçlü bir araç olarak kullanılmıştır. Sanatçıların, araştırmacıların ve eğitimcilerin profesyonel uygulamalarını kaynak alan bir araştırma yöntemi olan a/r/tografinin temel amacı, dünyayı sorgulama sürecini yazma ve sanat yapma yoluyla keşfetmektir. Bu süreçte sanatçılar, araştırmacılar ve eğitimciler kendi pratiklerini, anlayışlarını ve eserlerini çeşitli yollarla ifade ederek kendi yaşam deneyimlerini paylaşırlar. *SOARH* kitabının illüstratörü, *Bir Bennudur İstanbul* kitabının illüstratörünün lisans eğitiminden öğrencisi olmuştur. Kitapların illüstratörleri sanatçı/ araştırmacı/eğitimci kimliklerine sahiptir ve ilişkileri, a/r/tografi yönteminin eğitimdeki önemine dikkat çekmektedir çünkü öğretmen-öğrenci ilişkisi, sanatsal etkileşimin kuşaklar boyunca devamını sağlamaktadır. Çalışma sonuçları, sanatçıların eserlerini analiz etmelerinin önemli olduğunu ve a/r/tografi yönteminin bu ilişkileri keşfetmede güçlü bir araç olduğunu ortaya koymakta ve sanatsal iş birliklerinin evrensel ve zamansız niteliğini öne çıkararak, mirası geleceğe taşımanın önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: illüstrasyon, şiir, sanat, edebiyat, sanatsal iş birlikleri

Research Article

An Analysis of the Books *Bir Bennudur İstanbul* and *SOARH* in terms of the Interaction between Poetry and Illustration

Ezgi KARAATA*

ORCID NO: 0000-0002-8064-576X

*Assoc. Prof., ezgi.karaata@marmara.edu.tr, Marmara University, Fine Arts Faculty, Dept. of Graphic Arts

Abstract

This study aims to analyze the interaction between poetry and illustration and to identify the connections established as a result of the relationship between these two art forms. The focus of the study is on two poetry books, *Bir Bennudur İstanbul* and *SOARH*, which were designed in collaboration with illustrations. The reason for choosing these works as samples is that both pieces exemplify how poetry and illustration complement each other with their different language and expression styles, diverse themes, and original and universal perspectives. Additionally, the artists of these works have reflected their own identities and experiences into these collaborative books created by poet-illustrator partnerships.

The books were examined based on the a/r/tography method to demonstrate the relationship between poetry and illustration. In this study, the a/r/tography method has been utilized as a powerful tool to explore the connections between art, research, and teaching. The fundamental aim of a/r/tography, a research method that draws upon the professional practices of artists, researchers, and educators, is to explore the process of questioning the world through writing and creating art. In this process, artists, researchers, and educators share their own life experiences by expressing their practices, understandings, and works through various means. The illustrator of the *SOARH* book was a student of the illustrator of *Bir Bennudur İstanbul* during their undergraduate education. The illustrators of the books possess both artistic and researcher/teacher identities, highlighting the significance of the teacher-student relationship in ensuring the continuation of artistic interaction across generations. The study's findings underscore the importance of artists analyzing their works and demonstrate that the a/r/tography method is a powerful tool for exploring these relationships. By emphasizing the universal and timeless nature of artistic collaborations, the study highlights the importance of carrying the artistic legacy into the future.

Keywords: illustration, poetry, art, literature, artistic collaborations

24

MUJAD / Cilt:15 Sayı:1 / Haziran 2024

Karaata, E. / Şiir ve İllüstrasyon Arasındaki Etkileşim Açısından *Bir Bennudur İstanbul* ve *SOARH* Kitaplarının İncelenmesi / ss. 23-45 /

DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sanat.XX>

1. GİRİŞ

İnsan gözünün beş duyulu etkileşimdeki etkisi büyüktür. Görmek, göz ve beyin arasındaki bağlantılarla tanımlanan fiziksel ve zihinsel bir süreci kapsar. Karmaşık bir algı sürecini yürüten zihinsel işlevlerden biri olan görmek ve görme süreci, görünenlerin yorumlanmasını ve anlamlandırılmasını sağlar. Görmeyi; düşünmek ve anlamlar oluşturmakla birleştirir. Görme kavramını kültürel birikim ve deneyimlerle ilişkilendirmek önemlidir. İnsan, bir nesneyi gördüğünde, görsel algı duygusal ve işitsel algıdan önce gelir ve görmek, zihinsel imgelerin oluşturulmasına yardımcı olur. İmge, sadece dış dünyadaki nesnel gerçekliğin zihinsel bir tasarımı değil, aynı zamanda içimizdeki yaratıcı potansiyelin bir ifadesidir (Sarılioğlu, 2013, s. 14). Şair, zihinsel ve duygusal gerçeklikleri imgeler aracılığıyla ifade eder. İmge, okuyucunun kendi birikimi ve deneyimine göre yorumlanabilir. İmgeler, şiirin manasının daha iyi anlaşılmasını sağlar ve şiirin edebî dili imgelerle daha somut hâle gelir. Aynı şiir, her insanda duyguları farklı biçimde harekete geçirirse de şiir, okuyanları etkileyen, insanda ortak duygulara hitap eden bir yazın sanatıdır. Okuyucunun zihninde hayalleri ve imgeleri canlandıran bir söz sanatıdır. Apollinaire, "Şiir bütün güzel sanatlardan yararlanmalıdır" demiş ve bu sayede resmi şiire dâhil etmiştir (Alkan, 2005, s. 617).

İllüstrasyonlar, şiirin içeriğini tek bir karede görsel olarak ifade ederek soyut kavramları, metaforları ve duyguları güçlendirir. Böylece şiir daha çekici hâle gelir ve iletmek istenen mesaj öne çıkar. Sanatçının konuyu iyi anlaması ve çeşitli teknikleri kullanarak etkili bir şekilde ifade etmesi, illüstrasyonların kalitesini belirler. Renkler, desenler ve kompozisyonlar, şiirin anlamını derinleştirerek duyguları doğru bir şekilde yansıtabilir. İllüstrasyon, okuyucuların şiirin konusunu hızla algılamasına ve kavramasına yardımcı olur.

Aristoteles, resim sanatının ve tragedyanın farklı türler olduğunu ve benzer özelliklere sahip olmadığını; resim sanatının estetik değerinin, sadece güzel renklerin kullanılmasıyla değil, içerdiği derinlik, anlam ve duygusal etkiyle belirlendiğini ifade etmiştir. Bu nedenle, farklı sanat türlerinin farklı özelliklere sahip olduğunu ve her birinin kendi tarzında değerli olduğunu vurgulamıştır (Aristoteles, 1987, s. 25). Leonardo Da Vinci, görsel sanatların işitsel sanatlardan daha etkili olduğunu savunmuş ve resmin doğayı yansıtmada avantajlı olduğunu belirtmiştir (Vinci, 2015, s. 38). Resmin eş zamanlı, yazının ise art zamanlı bir algılama süreci olduğunu belirten Jakobson'a göre, resim ile obje/süje

birleşimi eş zamanlıdır, ancak şiir bu birleşimi oluşturmaz. Chou Sun, resim ve yazının aynı sanat olduğunu savunmuştur (Özgül, 1997, s. 33).

Şiir ve illüstrasyon, sanat dünyasında farklı ifade biçimlerini bir araya getirerek yaratıcı iş birlikleri oluşturan güçlü bir kombinasyonu temsil etmektedir. Bu iş birlikleri, sözel ve görsel ifadeler arasında benzersiz diyalogu yansıtarak, okuyuculara ve izleyicilere daha zengin, derinlemesine ve çok katmanlı bir sanatsal deneyim sunmaktadır. Şiirin kelimeler aracılığıyla duygusal ve sembolik anlamlar yarattığı, illüstrasyonların ise görsel imgelerle zenginleştirdiği iki disiplin arasındaki bu iş birliği, sanatın sınırlarını aşarak yeni perspektifler sunmakta ve izleyiciyi metinle illüstrasyon arasında bir yolculuğa çıkarmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, şiir ve illüstrasyon arasındaki yeni bağlantılara vurgu yapmaktadır. Şiir ile illüstrasyon birlikteliğinin sanatsal eserlerin anlamını arttırdığı ve birlikteliğin sonucunun daha etkileyici olduğu söylenebilir. Çalışma kapsamında şiir ve illüstrasyon arasındaki ilişkiye yönelik literatür taraması yapılmıştır. Özellikle Türk edebiyatı bağlamında, Uygur Türklerinin el yazmalarından İkinci Yeni Şiir hareketine kadar, bu ilişkinin nasıl geliştiğinin ve dönüştüğünün anlaşılmasına yardımcı olacak önemli çalışmalara değinilmiştir. Çalışmanın odak noktası, illüstrasyonlardan oluşan şiir kitapları üzerinden bir örneklem analizi sunmak; sanat, araştırma ve eğitmenlik arasındaki bağlantıları keşfetmek için güçlü bir araç olarak kullanılan a/r/tografi yöntemine dayanarak, şiir ve illüstrasyon ilişkisini gözlemlemektir. *Bir Bennudur İstanbul* ve *SOARH* adlı iki kitaptan özel olarak seçilmiş şiirler ve illüstrasyonlar; metin analizi, görsel analiz, karşılaştırmalı analiz ve şair-illüstratör iş birliği analizini kapsamaktadır.

2. UYGURLARDAN İKİNCİ YENİ'YE İLLÜSTRASYON VE ŞİİRİN SENTEZİ

Türk kültürünün kökeni, yaşadıkları olayları kayalara resmederek tarihlerini kayıt altına alan, tapınaklardaki el yazmalarında minyatür sanatında eserler üreten Uygurların örneklerinde görülebilir. 8. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar süren Uygur resim sanatının izleri, Doğu Türkistan'daki antik Uygur kentlerinin duvarlarında hâlâ mevcuttur. Minyatür sanatı buradan İslam dünyasına yayılmış, Selçuklular da Uygur Türklerinden etkilenmiş ve Uygurların geliştirdiği kâğıdı kullanmışlardır. Minyatür sanatı, Osmanlı İmparatorluğu'nda özellikle Fatih Sultan Mehmet döneminde destek bulmuştur. Edirne Sarayı Nakkaşhanesi ve İstanbul Saray Nakkaşları, Osmanlı döneminde yaşanan tarihsel olayları tasvir eden ilk illüstrasyon örneklerini sunmuşlardır. Aynı dönemde hat sanatı da büyük önem kazanmış ve yayılmıştır. Türk hat sanatı, Osmanlı

İmparatorluğu'nda millî bir sanat hâline gelmiştir ve günümüzde hâlâ yaşatılmaktadır.

11. yüzyılda Hoca Ahmet Yesevi'nin İslam dini ve tasavvuf felsefesi; Hacı Bektaş-ı Veli, Mevlâna Celaleddin-i Rumi, 13. yüzyılda Yunus Emre tarafından Orta Asya'dan Anadolu'nun çeşitli şehirlerine taşınmıştır. 14. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan Divan şairleri, klasik Türk edebiyatının önde gelen temsilcileri olan Fuzuli, Baki, Neşati ve Şeyh Galib gibi isimlerdir. Arap harfleri ile yazdıkları şiirlerinin dış görünümünü ağaç ve leylek gibi şekillerde resmetmişler; böylece estetik açıdan beğenilen yeni bir tarz oluşturmuşlardır (Görsel 1). Osmanlı görsel şiirleri, geleneksel kalıpları kullanarak özgün ve estetik açıdan yenilikçi bir yaklaşımla yazılmış, belirli şekiller ve figürlerle oynayarak ustalık sergilemeyi amaçlamıştır (Şenödeyici, 2008, s. 544).

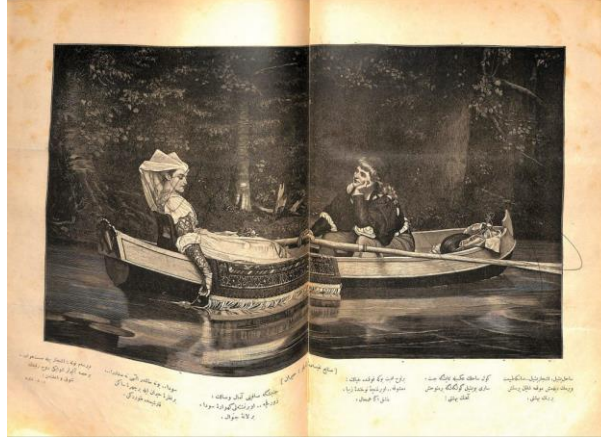
Görsel 1. Yenikapı Mevlevihanesi'nde görevli Hasan Leylek Dede hakkındaki şiiri hattat Abdülgani leylek biçiminde yazmıştır, 1793
Kaynak: Ünver, 1958, s. 6

Fransız İhtilali sonrası Avrupa'da yayılan Ulusçuluk Akımı, Tanzimat Fermanı ile Osmanlı İmparatorluğu'na ulaşmıştır. Tanzimat dönemi şairleri, toplumun gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamış ve "sanat toplum içindir" ilkesini benimsemiştir. Bu dönemde edebiyat dergileri, özellikle Servet-i Fünûn dergisi, hikâyeler, romanlar ve şiirlerin yanı sıra resim sanatını da içermiş ve bu derginin başına Tefik Fikret getirilerek edebî bir karakter kazandırılmıştır. "Edebiyat-ı Cedide" olarak adlandırılan bir topluluk da bu süreçte dergi etrafında bir araya gelmiştir. Rezaizade Mahmut Ekrem, ilk olarak Hasan Asaf'ın bir şiiri üzerine düşüncelerini kaleme aldığı yazısını dergide yayımlamıştır. Tefik Fikret ise "Hasta Çocuk" ve "Haşa" başlıklı iki şiiriyle dergiye katılmıştır (Andı, 2006, s. 535-536). Servet-i Fünûn dergisinde yayın hayatı boyunca Tefik Fikret'in birçok resimli şiiri yayınlanmıştır. "Şiir resim gibidir." diyen Rezaizade Mahmut Ekrem'in "Kelebek" ve "Koparma" (Ekrem, 1896) adlı şiirleri, şiir-illüstrasyon¹ birlikteliğinin ilk örneklerindedir.

¹ Günümüzde metne eşlik eden resim için 'illüstrasyon' terimi kullanılmaktadır.

Görsel 2. "Bir Levha İçin" resim altı şiir, Tevfik Fikret
Kaynak: Fikret, 2019, s. 8

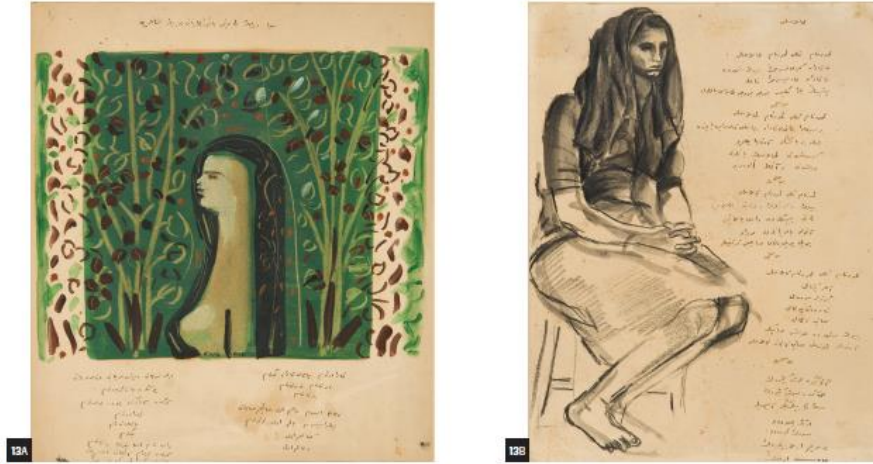
Tanzimat Dönemi'nde Batıya yönelen sanatçılar, şiir ve resim sanatını bir arada kullanmaya başlamışlar, eserlerinde figürleri ve doğadan kesitleri resmetmişlerdir. Tanzimat dönemi şairlerinin başlattığı tablo altı şiir yazma geleneği dışında, şiirlerinin taşıdığı görsellik, şiirle illüstrasyonu ayrılmaz bir bütün hâline getirmiştir (Ercivan Zencirci vd., 2023, s. 295). Fotoğraf makinesinin icadı, şiirlerin yanına veya altına illüstrasyonun eklenmesine ilham kaynağı olmuştur. Muallim Naci, Nabizâde Nâzım ve İsmail Safa gibi şairler illüstrasyonlu şiirler yazmışlardır. Bu illüstrasyonlu şiirler, duyguların çizgi ve renklerle somut bir şekilde ifade edilmesini amaçlamıştır (Erbay, 2019, s. 213). Tefvik Fikret, birçok resmin altına şiir yazmıştır (Görsel 2) ve diğer şairler de bu geleneği sürdürmüştür. Tanzimat sonrası Türk dergilerinde illüstrasyon ve şiir bir arada kullanılmıştır. 1928 yılında kurulan "Yedi Meşale" topluluğu şairleri, şiirlerinde illüstrasyon ve fotoğrafı bir arada kullanmışlar ve illüstrasyonu bir kardeş sanat olarak görmüşlerdir.

1950'lerde başlayan İkinci Yeni hareketi, bireyin duygu dünyasını soyut bir dille anlatan, imgeye ağırlık veren, şiir ve resim sanat dallarını sentezleyen bir yaklaşım benimsemiştir. İkinci Yeni şairleri, geleneksel Türk şiirinin sınırlarını aşarak modernist bir dil ve anlatı kullanmışlardır. Batılı sanatçılar, özellikle Paul Klee, Marc Chagall ve Pablo Picasso gibi önemli isimler, İkinci Yeni şairlerinin çalışmalarını etkilemiş; soyutlama, semboller ve renk kullanımı gibi unsurlara etki etmiştir. İlhan Berk gibi İkinci Yeni şairleri, resmi şiirle birleştirme çabasına girmişlerdir. Resim, şiirin içeriğini ve ifadesini zenginleştiren bir araç olarak kullanılmıştır (Karaca, 2010, s. 292). İlhan Berk, Ressam Şeker Ahmet Paşa'nın "Talim Yapan Erler" adlı tablosuna bir tablo altı şiir yazmıştır. Bu şairler, görsel sanat eserlerini şiirlerinde kullanarak yeni bir ifade biçimi yaratmışlardır (Özpalabıyıklar, 2003, s. 14).

Ekfrastik şiir, görsel sanat eserlerinin, özellikle illüstrasyonların, yazılı bir metin olan şiirler tarafından yorumlandığı veya açıklandığı bir türdür.

İkinci Yeni şairleri, illüstrasyonlarla şiir arasındaki ilişkiyi ifade etmek için bu türü kullanmışlardır. İlhan Berk'in "Mai ve Siyah" kitabının kapağını ekfrasisin malzemesi olarak kullanması bu türün örneklerinden biridir (Anar, 2021, s. 144). Berk, şiirlerinde alışılmış kalıplardan çıkan ve nesnesi sabit olmayan şiirler yazmıştır. Şiirlerinde süreç ve devinim ön plandadır. Ressam Paul Klee'nin eserlerinde de sonuç değil, süreç öne çıkar. İlhan Berk, Klee'nin resimlerinden ilham alarak yazdığı şiirini "Paul Klee'de Uyanmak" adıyla sunarak bu etkileyici deneyimini ifade etmiştir (Karaca, 2010, s. 295). Cemal Süreya, günlüğünde, resim tutkusu olan arkadaşları Edip Cansever ve Sezai Karakoç ile albümleri karıştırdıklarını ve "Monna Rosa" şiirinin desenlerini çizen kişinin kendisi olduğunu paylaşmıştır. Bu eserlerde takma adı "Charles Suarez" veya "C.S." olarak kullanmıştır (Karaca, 2010, s. 293). İlhan Berk, Picasso'nun *Guernica* tablosundan ilham alarak aynı adı taşıyan ekfrastik şiiri yazmıştır. Sezai Karakoç İstanbul, Ayasofya ve Kız Kulesi gibi unsurları şiirlerinde ekfrastik öğelerle anlatmıştır. Ece Ayhan, Leonardo Da Vinci'nin *Mona Lisa* tablosu için "Ağlayan Kadın" adlı ekfrastik şiiri yazmıştır. Cemal Süreya, Chagall ve Van Gogh'dan etkilenerek şiirlerine desenler eklemiş, ayrıca Van Gogh'un *Dalga* tablosu için bir şiir yazmıştır. Şiirlerinde Chagall'ın *Ben ve Köy* ve *Aşk ve Yaşam* tablolarından izler bulunmaktadır. Nâzım Hikmet, ressam Avni Arbaş'ın "Kurtuluş Savaşı" temasıyla yapılmış resmi için "Avni'nin Atları" adlı şiiri yazmıştır. 1946 yılında Nurullah Berk, Oktay Rifat'ın şiir kitabını resimlemiştir.

Görsel 3. Bedri Rahmi Eyüboğlu- 2 adet kâğıt üzerine suluboya ve karakalem. A. Karadut- İmzalı. Eski Türkçe "Bana dilimin tarzını başışlayan biricik şair" ve Karadut şiiri yazılı. B. Oturan Kadın- İmzalı Eski Türkçe Talaslı şiiri yazılı.
Kaynak: Evi, 2019.

Oktay Rifat, resmin ve şiirin bir arada ilerlediğini ve her iki sanat disiplininin de gerçeği kopyalamakla başlayıp daha sonra değiştirerek farklı bir gerçeklik yarattığını ifade etmiştir (Bakırcı, 2019, s. 39). 1947 yılında İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde ilk illüstrasyonlu şiir sergisini açarak desen ve şiiri birleştiren sanatçı Orhon Murat Arıburnu olmuştur.

Burhan Uygur, Behçet Necatigil'in *İki Başına Yürümek* adlı şiir kitabını; Abidin Dino, Nâzım Hikmet gibi birçok şairin şiirlerini resimlemiştir. "Karadut" şiiri, Bedri Rahmi Eyüboğlu tarafından resminin üzerine eski harflerle yazılmıştır (Görsel 3). Ayrıca *Talaslı* adlı tablosunda da şiir ve resmin bir arada bulunduğu bir örnek sunmuştur. Eyüboğlu, halk kültürünün üslubunu eserlerine yansıtarak sanatlar arası ilişkinin kültür ve sanatı nasıl beslediğine inanmış ve her iki disiplinin de eserlerine ilham kaynağı olduğunu göstermiştir. Eyüboğlu, resim ve şiirin birbirini etkileyerek sanatın en güçlü dönemine yol açtığına inanmıştır (Ozan, 2011, s. 23).

Şiir ve illüstrasyon, tarih boyunca birbirleriyle etkileşim içinde olmuş ve metin ile görsel arasındaki dengeyi kurarak birbirlerini tamamlamış, eserlerin daha etkili ve zengin bir şekilde ifade edilmesini sağlamıştır. İki sanat dalı birbirini tamamlayarak kültür sanat dünyasına farklı bir boyut kazandırmaktadır (Ulus, 2022, s. 122). Michel Foucault, dilin resimle olan ilişkisinin sonsuz bir bağ olduğunu ve gördüğümüz şeylerin sözle ifade edilemeyeceğini belirtmiştir (Foucault, 1994, s. 35). Sanat, her zaman farklı sanat disiplinlerinin birleşimiyle yeni ve yaratıcı ifadelerin doğduğu bir alan olmuştur. Şair ve illüstratör iş birlikleri, bu geleneksel çizgiyi modern bir şekilde sürdürmektedir.

3. ÖRNEKLEM

Bu çalışma, şiir ve illüstrasyon etkileşimi açısından *Bir Bennudur İstanbul* ve *SOARH* kitaplarını incelemeye yöneliktir. Örneklem olarak seçilen her iki kitap, şiir ve illüstrasyonun farklı formlarını içermektedir. İnceleme sürecinde, kitaplardan seçilen iki şiir ve şiirlere bağlı iki illüstrasyon, sanat temelli araştırma yöntemleri kullanılarak analiz edilmiş ve sonuçlar karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Örneklem, şiir ve illüstrasyon etkileşiminin anlaşılmasına katkıda bulunmak amacıyla seçilmiştir.

4. YÖNTEM

Çalışmanın amacı a/r/tografi yöntembilimi kapsamında; Ezgi Karaata'nın lisans eğitiminde ders aldığı akademisyen Nazan Erkmen tarafından illüstrasyonları yapılan *Bir Bennudur İstanbul* adlı şiir kitabındaki şiir ve illüstrasyonlarla, Karaata'nın illüstratör olarak yer aldığı *SOARH* adlı şiir kitabındaki şiir ve illüstrasyonlar arasındaki bağlantı noktalarını araştırarak şiir-illüstrasyon, şair-illüstratör, öğretmen-öğrenci ilişkisini sanatsal yönden incelemektir.

Çalışmada, detaylı literatür taraması yapılarak öncelikle şiir ve illüstrasyon ilişkisinin tarihsel sürecine yer verilmiştir. Toplanan veriler,

konuyla ilgili ulusal etkileşimler göz önünde bulundurularak kronolojik bir düzene sokulmuştur. Tarihsel tarama, Uygur Türklerinin el yazmalarından, İkinci Yeni Şiir hareketindeki şiir-resim ilişkisine kadar uzanan bir perspektif ile sınırlandırılmıştır. Tarihsel verilerin incelenmesinden sonra çalışma dahilinde şiir ve illüstrasyon iş birliği yapılan *Bir Bennudur İstanbul* ve *SOARH* adlı iki şiir kitabı ele alınmıştır. Her iki şiir kitabından ikişer şiir ile bu şiirlerin ikişer illüstrasyonu örneklem oluşturmak için belirlenmiş ve belirlenen bu verilerle çalışma sınırlandırılmıştır.

Çalışmada kullanılan yöntembilimi, nitel araştırma yönteminin bir alt dalı olan a/r/tografidir. Söz konusu yöntem, sanatsal eserlerin anlamını, etkisini ve yaratıcısının niyetini daha iyi anlamayı sağlayan derinlemesine inceleme yapmaya uygun, sanatsal temelli araştırma biçimidir. Sanat temelli araştırmalar, araştırmacılar ve çalışmanın içerisinde yer alan kişiler tarafından anlama ve inceleme deneyiminin bir yolu olarak sanatsal süreçlerin sistematik kullanımınıdır (Güneş vd., 2022, s. 292). A/r/tografi yöntembiliminin seçilmesinin en önemli nedeni, çalışma kapsamında incelenen "SOARH" kitabının illüstratörünün, bu makale çalışmasının araştırmacısı ve yazarı olmasıdır. Metin ve görselin bir arada bulunduğu a/r/tografide temel amaç, dünyayı sorgulama sürecini yazma ve sanat yapma yoluyla keşfetmektir. Sanatçılar, araştırmacılar ve eğitimciler kendi pratiklerini, anlayışlarını ve eserlerini ifade eden a/r/tograflar olarak; otobiyografi, anılar, hikâyeler, yansımalar, derin düşünceler, yorumlar ve betimlemeler aracılığıyla, kendi yaşam deneyimlerini paylaşarak a/r/tografik bir yaklaşım sergilerler. Böylece, a/r/tografi sürekli olarak değişen ve gelişen bir uygulama haline gelir (Güneş vd., 2022, s. 294). A/r/tografi, sanatçıların, araştırmacıların ve eğitimcilerin profesyonel uygulamalarını kaynak olarak melez bir araştırma yaklaşımı öngörmektedir (Dallıoğlu, 2021, s. 42).

Çalışma kapsamında eserleri incelenen ve aktarılan Erkmen ve Karaata; illüstratör kimlikleri ile sanatçı, akademisyen kişilikleri ile de araştırmacı ve eğitimci rolüne sahip olan kişilerdir. Araştırmacı Karaata, aynı zamanda *Bir Bennudur İstanbul* kitabının illüstratörü Erkmen'in lisans öğrencisi ve üniversitede asistanlığını yapmış meslektaşdır. Bu kapsamda her iki sanatçının ürettiği kitapların bir araştırma makalesinde sunulması a/r/tografi yöntembiliminin eğitmenlik statüsü için bir örneklem oluşturmaktadır. Öncelikle her iki kitaptan seçilen şiirler ve illüstrasyonlar; metin analizi, görsel analiz ve şiir-illüstrasyon karşılaştırması dâhilinde incelenmiştir. Bu analizler, çalışmanın "bulgular" bölümünde sunulmuştur. Her kitap kendi içinde

değerlendirildikten sonra şair-illüstratör iş birlikleri irdelenmiş ve kitapların karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. İki kitap, belirli tematik ve kültürel unsurlar, sanatsal hedefler ve ifade biçimleri ile ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bu analiz, çalışmanın "tartışma" bölümünde yer almaktadır.

5. BULGULAR

5.1. *Bir Bennudur İstanbul* Kitabı

Bir Bennudur İstanbul kitabı çocuklara yönelik yazılmış şiirleri içeren bir kitaptır. İlk şiir İstanbul'u genel olarak anlatan, kitaba giriş niteliğindedir. Sonraki şiirlerin ana başlık hâlinde konuları sırasıyla İstanbul Boğazı, Galata Kulesi, Çırağan Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, Topkapı Sarayı, Ayasofya, Kapalıçarşı, Kız Kulesi, Adalar ve Hisar'dır. Kitapta bu konuların işlendiği 11 illüstrasyon bulunmaktadır. Şair Şebnem Yüce, illüstratör Nazan Erkmen, yayın yeri İstanbul ve yayın yılı 2010'dur.

5.1.1. Şair-İllüstratör Biyografileri ve *Bir Bennudur İstanbul* Kitabına Genel Bakış

Şebnem Yüce, İstanbul'da doğmuş, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamlamıştır. Okutman ve öğretim görevlisi olarak görev almıştır. 2006 yılından itibaren Acıbadem Hastaneleri'nde anı yazarlığı yapmaktadır. Bu süreç içerisinde 80.000'den fazla bebeğe "İlk Söz" yazarak özel anılarını kayıt altına almıştır. Bu anılar, Acıbadem Hastanesi tarafından basılarak "Doğan Çocuğa İlk Söz / Dağlarca'ya Son Söz" adlı bir kitapta derlenmiştir. Şebnem Yüce'nin yazarlık serüveni, "Bebek, şiir ve İstanbul severdir" sözleriyle özetlenebilir (Yüce, 2010).

Nazan Erkmen, lisans, yüksek lisans ve sanatta yeterlik eğitimini Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nde tamamlamıştır. Aynı kurumda profesör unvanını almıştır. Marmara Üniversitesi ve Doğu Üniversitesi'nde dekanlık görevini üstlenmiştir. Aktüel ve sanat dergilerindeki illüstrasyonlarıyla tanınmış, çocuklar için birçok kitap resimlemiştir. Sanat kariyeri boyunca ulusal ve uluslararası alanda kişisel sergiler açmış, prestijli ödüller kazanmıştır (Yüce, 2010). Sanatçı 2017 yılında vefat etmiştir. Erkmen'in illüstrasyonları incelendiğinde, eserlerinde geleneksel sanatların, özellikle de minyatür sanatının etkileri açıkça görülmektedir. Mitolojiden etkilenmiş ve Sümer, Akad, Asur gibi eski uygarlıkların sanatını bir sanat tarihçisi gözüyle inceleyip, kendi sanatıyla harmanlamıştır (Karaata, 2018, s. 2). Erkmen, illüstrasyon sanatının metne dayandığını, sanatçının metinde yazarları

resimlediğini; minyatür sanatının da bir tür belgelendirme olduğunu, ancak metne dayalı olarak yapılmadığını belirtmiştir. Kitap resimlemenin ilk olarak Türklerle ve minyatür sanatı ile başladığının söylenebileceğini ifade etmiştir (Karaata, 2018, s. 4).

Erkmen; kitaba *Bir Bennudur İstanbul* isminin konulmasını şu şekilde açıklamaktadır: “İstanbul bir bennu kuşudur çünkü, bennu öldükten sonra da küllerin arasından yeniden doğan kuş anlamına gelmektedir ve bir kız ismidir.” (Kadıköy Gazetesi, 2010). Kitap başlıklarla bölünmemiş olsa da incelendiğinde genel akışa göre 11 bölümden oluştuğu anlaşılmaktadır. Kitapta uzun kıtalar hâlinde devam etmekte olan şiirler ilk olarak sol sayfada 3-4 kıta şeklinde konumlandırılmış ve hemen yanındaki boş sayfada da şiire ait illüstrasyonlara yer verilmiştir. Kitaptaki şiirlerin isimleri yoktur. Bu çalışmada uzunluk açısından, şiirlerin sadece başlangıçlarında ana illüstrasyonla sunulan kıtalarına yer verilmiştir; fakat analizde şiirlerin bütünü değerlendirilmiştir.

5.1.2. *Bir Bennudur İstanbul*- Birinci Şiir Analizi

Görsel 4. *Bir Bennudur İstanbul* kitabı, solda şiir- sağda illüstrasyon
Kaynak: Yüce, 2010

Metin Analizi: Şiir, çocuklara hitap etmek üzere akıcı bir dil kullanmaktadır (Görsel 4). İfadelere ve benzetmelere yer vererek okuyucuyu etkileyici bir anlam dünyasına davet etmektedir. Şair, şiirin içindeki çocuk isimleriyle oyunlar oynayarak eğlenceli bir atmosfer yaratmaktadır. Şiirin ana teması İstanbul'dur ve şehir, bir “bennu” kuşuna benzetilmektedir. İstanbul, farklı kültürleri kucaklayan, sosyal ve kültürel çeşitliliği zenginlik olarak benimseyen bir şehirdir. Temada İstanbul'un; anne şefkatiyle çocuklarını koruyan, bünyesinde barındırdığı herkesi sevgiyle kucaklayan, büyüten bir şehir olduğu ifade edilmektedir. İsimlerin çocukların kişilikleriyle bağlantılı olması, şehrin çok kültürlülüğüne ve insanların birbirleriyle uyum içinde yaşamasına vurgu yapmaktadır.

Görsel Analiz: İllüstrasyon, minyatür sanatına benzer bir tarza sahiptir. Türk sanatındaki geleneksel motiflerde sıkça kullanılan mavi renk; sevgi, saflık, mutluluk, güven, huzur, merhamet duygularını, lacivert rengin tonları da gökyüzünün kutsiyetini yansıtmaktadır. İllüstrasyonda perspektif kuralları geleneksel olarak kullanılmamış ve bu durum illüstrasyona masalsı bir atmosfer katmıştır. Sarı, kırmızı, yeşil ve turuncu renkleri, güneş/yıldız deseniyle ilişkilendirilmiş ve illüstrasyona neşe, canlılık ve sıcaklık hissi vermiştir. Çocuklar, büyük ve ayrıntılı bir şekilde betimlenerek öykü içindeki önemleri vurgulanmıştır.

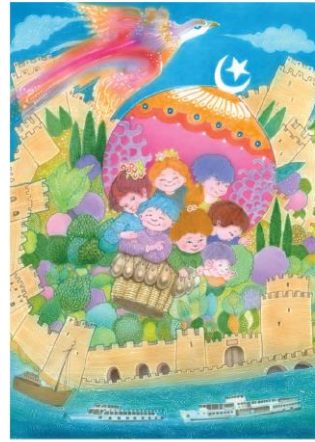
Şiir-İllüstrasyon Karşılaştırması: Şiir ve illüstrasyon, İstanbul'un güzelliklerini ve tarihî zenginliklerini vurgulamaktadır. Bennu kuşu hem şiirde hem de illüstrasyonda İstanbul'un sembolik temsili olarak kullanılmıştır. İllüstrasyonda, mavi ve lacivert tonlar İstanbul'un gece büyüsunü yansıtırken, canlı renkler enerji ve güzellik hissi vermektedir. Her iki eser de İstanbul'a duyulan hayranlığı ifade etmekte ve şehrin güzelliklerini yaratıcı bir biçimde sunmaktadır. Şiir ve illüstrasyon, birbirini tamamlayarak İstanbul'un büyüleyici atmosferini ve çok kültürlülüğünü kutlayan bir anlam bütünlüğü oluşturmaktadır. Nazan Erkmen'in kendi kişisel tarzında sıklıkla kullandığı Anadolu ve Mezopotamya kültürlerine ait semboller ve anlatım biçimleri bu çizimde de mevcuttur. İllüstrasyon, minyatür sanatına benzer bir tarzda, perspektif kurallarından bağımsız olarak çizilmiştir. Erkmen, Türk kültürü ve sanatında kutsal olan ay-yıldız sembolünü birçok illüstrasyonunda kullanmıştır. Neşe, mutluluk ve umut gibi kavramlar içeren çizimlerde, ayı doğarken betimlemiştir. Ölüm, keder ve öfke gibi olumsuz kavramları resimlerken de ayı batış yönünde çizmiştir (Karaata, 2018, s. 11). Bu illüstrasyonda ay doğarken görülmektedir.

5.1.3. Bir Bennudur İstanbul- İkinci Şiir Analizi

Görsel 5. Bir Bennudur İstanbul kitabı, solda şiir-sağda illüstrasyon
Kaynak: Yüce, 2010

Yorulunca kanatları, çocuklarını balonla
uçuran
Bir bennudur İstanbul.
Süzülürler Hisar semalarından.
Onlarla uçuşur hayalleri,
Canan İstanbul'un canım bebekleri.
Dilleri bir, dinleri semavi,
Birdir hepsinin özleri.
İsimleri İstanbul'un "içinden"
Ali, Sina, İsa, Talin, Banu, Lina, Nisa...

Surlar kentleri korur
Kültürleri de korusa.

Metin Analizi: Şiirin ana teması, çocuklara İstanbul şehrini tanıtmak ve sevdirmektir. Şiir, sade ve akıcı bir dil ile yazılmıştır (Görsel 5). Anlaşılır sözcükler ve ifadelerle İstanbul ve çocuklarla özdeşleştirilen zarif ve masalsi bir atmosfer oluşturmuştur. Farklı kültürlerden gelen, aynı dili konuşan, güzellikler hayal eden mutlu, güvende, huzurlu yedi çocuk farklı semavi dinlere mensup olduklarının ayırında olmadan hep birlikte hayal dünyalarında İstanbul semalarında süzülmemektedir. Fiziken İstanbul'u korumakta olan surlar, manevi anlamda ise çocuklara her türlü tehlikeye karşı kendilerini güvenlikte hissettirmektedir.

Görsel Analiz: İllüstrasyonda perspektif kuralları kullanılmamıştır. Obje ve figürler, önem sırasına göre ayarlanmıştır, bu da minyatür sanatının karakteristik özelliklerindedir. Bu çalışmada da çocukların büyük ve detaylı bir şekilde betimlenmiş olmaları, onların öykü içindeki önemini hiyerarşik bir yapıyla, yine minyatür sanatında görülen biçimde yansıtmaktadır. Türk minyatür sanatında sıkça görülen -bu illüstrasyonda çocukluk ve mutluluk duygularını yansıtan- mavi, pembe, turuncu, sarı, mor gibi parlak renklerin kullanıldığı renk paleti oldukça canlı ve zengindir.

Şiir-İllüstrasyon Karşılaştırması: Her iki eserde de İstanbul ve çocuklar arasındaki özel ilişki vurgulanır. Bennu kuşu, İstanbul'un sembolü olarak kullanılarak şehre duyulan sevgi ve koruyucu rol ifade edilir. İllüstrasyon, görsel olarak çocukların mutluluk hayallerini ve İstanbul'un kültürel çeşitliliğini canlandırır. İllüstratör Nazan Erkmen, bu illüstrasyonda ay-yıldız sembolünü balonun tepesine yerleştirmiştir. Kutlu kabul edilen ay-yıldız sembolü, milli kimlik, bağımsızlık gibi kavramlarla beraber İstanbul'un kültürel çeşitliliğini temsil etmektedir. İstanbul'un çok kültürlü yapısına, çocukların dil birliğine ve tek tanrılı dinlere mensup olmalarına gönderme yaparak, şiirde ve illüstrasyonda çeşitliliğe vurgu yapılmaktadır. İllüstrasyon, İstanbul'un kozmopolit karakterini farklı renk ve sembollerle yansıtmaktadır. Şiirde Aşyan'dan bahsedilirken, illüstrasyon bu mekânı ve tarihi zenginliği surlar, hisarlar ve ağaçlar aracılığıyla görsel olarak sunmakta sur içinde yer alan ağaçlar, deniz ve gökyüzü gibi doğal güzellikleri detaylı bir şekilde betimlemekte, İstanbul'un sadece kültürel mirasını değil, aynı zamanda doğal güzelliklerini de yüceltmektedir.

5.2. SOARH Kitabı

Kitabın adı olan *SOARH*, İngilizce *Songs of a Ravished Heart* (*Talan Edilmiş Kalbin Şarkıları*) ifadesinin baş harflerinin birleşmesinden oluşan bir akronimdir. Kitapta 75 şiir ve her şiir için özel çizilmiş 75 adet illüstrasyon bulunmaktadır. Kitap yetişkinlere yönelik yazılmıştır. Şair

Edú Newbon, illüstratör Ezgi Karaata, yayın yeri ABD, yayın yılı 2020 ve kitabın dili İngilizcedir.

5.2.1. Şair-İllüstratör Biyografileri ve SOARH Kitabına Genel Bakış

Kitabın yazarı Amerikalı Edú Newbon sanatçı, yazar, şair, eğitimci ve sanat organizatörüdür. Newbon, yazmanın sanatının temelini oluşturduğunu savunmaktadır. Kendi ifadesiyle, "Her resmin üzerinde yapmaya başladığım ilk şey önce şiir yazmaktır. Ardından resme başlarım ve her resmin içinde şiirlerimi görebilirsiniz." (MaiMonday, 2023). Sanatçı ve öğretmen olarak amacı, anlam oluşturmak, sürdürmek ve dönüştürmektir. Sanat aracılığıyla insanlara hizmet etmeyi amaçlayan bir sanatçıdır (Canvas Rebel, 2023).

SOARH kitabının İstanbul merkezli sanatçısı Ezgi Karaata; illüstratör, akademisyen ve grafik tasarımcıdır. Grafik alanında sanat eğitimini tamamladıktan sonra akademisyen olarak çalışmaya başlamış ve mezun olduğu bölüm olan Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Sanatlar Bölümünde doçent olmuştur. Grafik tasarım ve illüstrasyon alanlarında ulusal ve uluslararası ödülleri ve katıldığı sergiler vardır. Uzmanlık alanı illüstrasyondur. Editoryal alanda yayımlanan illüstrasyonları ve resimlemelerini yaptığı kitaplar bulunmaktadır. Karaata'nın eğitimci rolü, özgür düşünebilen ve özgün tasarımlar yapabilen tasarımcılar yetiştirmek amacını taşır. Kendi sanatsal çalışmalarında hayat görüşlerini, deneyimlerini dışavurumcu, eleştirel veya eğlenceli bir şekilde ifade eder. İllüstrasyonlarını metnin hedef kitlesini göz önünde bulundurarak tasarlar. Bu nedenle işleri genellikle genç okur-yazarlara yönelik edebiyat dergisinden, okul çağı çocuklarına yönelik hikâye kitabına kadar çeşitlilik gösterir. Editoryal metinler veya edebî eserler için, yazarın iletmek istediği bilgi veya duygu üzerine odaklanarak izleyicinin düşünmesini teşvik edecek ve metni daha iyi anlamasına yardımcı olacak görsel metaforlar yaratma konusunda çaba gösterir.

Şair Edú Newbon ve illüstratör Ezgi Karaata, bir sosyal medya uygulaması aracılığıyla iş birliği yapmışlardır. Mesafe ve pandemi koşullarına rağmen, iki sanatçı bir araya gelmeden uzaktan çalışarak SOARH kitabı projesi kapsamında iş birliği yapmıştır. 2020'de, kitabın illüstrasyonlarından ve şiirlerinden bazı kesitleri içeren bir sanal sergi düzenlenmiş ve sanatseverlerle paylaşılmıştır.

Edú Newbon'un *Soarh* adlı kitabı, çağdaş edebiyatın etkisi altında yazılmış derin düşüncelere sahip bir eserdir. Kitap, Newbon'un iç

dünyasının bir yansımasıdır. Şair, duygularını ve düşüncelerini güçlü bir şekilde ifade ederken, bu ifadeleri çeşitli sembollerle zenginleştirmiştir. Ön sözde, şair tarafından kitap hakkında kısa bilgi sunulmuştur. Kalbin bir "küçük beyin" olduğu ve yaklaşık 40,000 nöron içerdiği belirtilir. Kalbin kendi sinir sistemiyle donatıldığı ve beyinle farklı yollarla iletişim kurduğu ifade edilir. Ağrının bir iletişim biçimi olduğu ve insanların benzer duyguları deneyimleyebileceği vurgulanır. Kitap, insanlara bu tür duyguları anlamaları ve olumlu bir şekilde ifade etmeleri gerektiği mesajını iletmektedir (Newbon, 2020). Şiir kitabının kapağında yer alan çeşitli çiçekler ve yapraklarla bezenmiş, keman çalan kalp illüstrasyonu, şairin bu açıklamalarını görsel olarak yansıtmak amacıyla resmedilmiştir. Kitaptaki şiirlerin isimleri bulunmamaktadır ve kitabın orijinal dili İngilizcedir. Bu çalışmada, seçilen her iki şiirin tamamına Türkçe çeviri olarak yer verilmiştir.

5.2.2. SOARH- Birinci Şiir Analizi

Görsel 6. SOARH kitabı, solda şiir- sağda illüstrasyon
Kaynak: Newbon, 2020, s. 46

Metin Analizi: Şiir, lirik bir dil ve üslup kullanmakta ve duygusal bir anlatımı benimsemektedir (Görsel 6). Aşk, güzellik ve ölüm gibi evrensel temaları işlemektedir. Şiirde ana tema, ölümün insan yaşamına etkisidir. Şair, ölümün insan yaşamının sonu olmadığını ve ölümün insan mirasının bir parçası olduğunu ima etmektedir. Ayrıca, güzellik ve yaşamın ölüm karşısında üstün geldiği mesajını iletmektedir. Şiirde, çeşitli semboller kullanılmaktadır. Ölüm, "aptal" bir varlık olarak sembolize edilmekte ve ölümün insanların güzellikleri ve mirasları ile aşılabileceği öne sürülmektedir. Çiçekler, ölümün yenilgiye uğradığını simgelemektedir.

Görsel Analiz: Kadın figürü gerçekçi bir çizim tarzıyla tasvir edilmiştir. Ahşap ev ve çiçeklerin daha grafiksel bir tarzda betimlenmesi, bu öğelerin sembolik ve soyut anlamını ifade etmeyi amaçlamaktadır. Renk

paleti, sarı, kırmızı, yeşil, siyah, kahverengi ve gri tonlarında zengin ve çeşitlidir. Renklerin canlı olmaması, ölüm ve yaşamın arasındaki dengeyi yansıtmaktadır. Şiirde seslenen kişi derin bakışları olan bir kadın olarak betimlenmektedir. İllüstrasyonun merkezinde yer alan kadının yüzündeki makyaj, Meksikalıların "Day of the Dead" (Ölümler Günü) yüz boyama geleneğine bir göndermedir. Bu makyaj, ölüm ve yaşamın sembolik birliğini yansıtmakta, ölümün gizemini ve yaşamın devamını temsil etmektedir. Kadının başında tasvir edilen ahşap ev şeklindeki şapka, ev, sığınak ve güvence simgesidir. Şapka, ölümün ve yaşamın iç içe geçtiği sembolizmi ifade etmektedir.

Şiir-İllüstrasyon Karşılaştırması. Hem şiir hem de illüstrasyon ölüm ve yaşamın sembolik ve semantik derinliğini yansıtmak için farklı sanatsal yöntemler kullanmaktadır. Şiir, okuyucuya soyut düşünce ve hisleri aktarırken, illüstrasyon görsel imgeler aracılığıyla soyut kavramları somut biçimlere dönüştürerek bu mesajı ifade etmektedir. İkisi de ölümün son olmadığı ve yaşamın sürekli bir döngü olduğu fikrini vurgulamaktadır.

5.2.3. SOARH- İkinci Şiir Analizi

Görsel 7. SOARH kitabı, solda şiir-sağda illüstrasyon
Kaynak: Newbon, 2020, s. 130

Metin Analizi: Şiir, oldukça lirik bir dil ve üslup kullanmaktadır (Görsel 7). Ana teması aşk ve güzellik olan şiirde şair, romantik bir anlatı ile sevgilisini yüceltmekte ve onun güzelliğini vurgulamaktadır. Şiirde aynı zamanda doğanın ve gökyüzünün güzellikleri de betimlenmektedir. Bu, güzellik ve aşkın doğayla ve evrenle olan bağlantısını yansıtmaktadır. Şiirde kullanılan semboller, aşk ve güzellik temasını desteklemektedir. "Çiçeklerin adını söylemeyi durduramadıkları" ifadesi, sevgilinin güzelliğinin doğa tarafından kutlandığını ve ona hayranlık duyulduğunu sembolize etmektedir. Denizin dalgaları tarafından yapılan "gelinlik,"

saflik ve güzellik sembolüdür. Gelinlik, "köpük, bulutlar ve ayçiçekleri" gibi doğal öğelerden oluşmakta, doğa ve sevgili arasındaki bağı vurgulamaktadır. Ay ve yıldızlar, sevgilinin güzelliğini ve çekiciliğini yüceltmektedir.

Görsel Analiz: İllüstrasyon, ışık ve gölge kullanarak derinlik ve boyut hissi yaratırken, grafiksel bir anlatım tarzı sergilemektedir. Bu yaklaşım, doğanın sembolik ve soyut şekilde temsil edildiğini vurgulamaktadır. Bulutlar ve deniz öğelerinin çiziminde minyatür tarzı i ie geçmeler olduğu görülmektedir. İllüstrasyonun renk paleti sarı, kırmızı, mavi, yeşil, kahverengi ve gri tonlarındadır. Toprak tonları, doğanın sakinliğini ve doğal güzelliğini yansıtılmaktadır. Bu renkler, şiirdeki doğa ve güzellik temalarını gclendirmektedir. İllüstrasyonun merkezinde, gözleri kapalı ve saçları yukarı doğru uçuşan şiirde "gelinim" denilen kadının portresi bulunmaktadır. Portre, kadının dinginliğini ve içsel dengesini temsil etmektedir. Gözlerinin kapalı olması, ie dönük bir anlatımı yansıtılmakta, sağların havada szlmesi ise hafiflik ve özgürlük hissini çağrıştırmaktadır. Kadının vücudu, grafiksel dalgalar, bulutlar ve ayçiçekleri gibi doğa motifleriyle kaplanmıştır. Bu betimleme, doğayla kadının içsel güzelliği arasındaki bağı simgelemektedir. Saçları arasından szlen ayçiçeği, yeniden doğuş ve aydınlanma sembolü olarak düşünülmüştür. Yanı başında yer alan glmseyan dolunay, antropomorfik bir şekilde tasvir edilmiştir. Dolunayın elinde bir stetoskop taşıması, kadının kalbini dinleme isteğini ifade etmektedir ki şiirde bahsedilen ay da kadının kalbini incelemek için yeryüzüne inmiştir. Dolunay, şiirdeki "galaksi" temasıyla uyumlu bir semboldür. İllüstrasyonun etrafını çevreleyen yıldızlar da antropomorfik bir yaklaşımla tasvir edilmiştir. Galaksi teması ile ilişkili bir diğer metafor olan yıldızlar, glmseyan ve sevecen bir ifadeyle kadını izlemektedir. Bu betimleme, kadının güzelliğini yüceltmekte ve ona duyulan hayranlığı yansıtılmaktadır. Yıldızların kadının etrafını çevirmiş olması, kadının koruma altında olduğuna gönderme yapmaktadır.

şiir-İllüstrasyon Karşılaştırması: Hem şiir hem illüstrasyon aşkın, doğanın ve insanın içsel dünyasının güzelliklerini ycten bir yaklaşımı benimsemektedir. şiirde, deniz, çiçekler, ay ve yıldızlar gibi doğa motifleri içsel bir dünya ile bütünleşmektedir. Aynı şekilde illüstrasyonda da kadının vücudu doğanın sembolleri ile kaplanmaktadır. Bu, doğa ve insanın içsel dünyası arasındaki bağı yansıtılmaktadır. İllüstrasyonda; şiirdeki dalga, bulut ve ayçiçeği motifleri somutlaştırılmıştır. Bulutlar ve deniz dalgaları gibi doğa imgelerinin betimlenmesinde, illüstratör Ezgi Karaata'nın sanat tarzı kapsamında "geleneksel sanat motifleri"ne gönderme yapmasının bir rneği görülmektedir. şiirde kadın, güzellik ve

içsel dönüşümün bir temsilcisi olarak görünmektedir. İllüstrasyonda kadının uçuşan saçları hafiflik ve özgürlük hissi verirken, figürün gözlerinin kapalı olması içsel dinginliği ifade etmektedir. Her iki sanat eserinde de kadın, içsel güzellik ve dinginlik sembolüdür. Şiirde ay ve yıldızlar, kadının kalbini dinlemek istemektedirler. İllüstrasyonda da dolunayın kadının kalbini incelemesi ve yıldızların onu izlemesi aynı sembolizmi yansıtmaktadır. Hem şiir hem de illüstrasyon kadını, içsel dönüşümün ve yüceltilmiş güzelliğın temsilcisi olarak göstermektedir. Şiirde kadın, "galaksi" gibi evrensel bir güzelliğı temsil ederken, illüstrasyon kadının içsel güzelliğini vurgulamaktadır.

6. TARTIŞMA

Bu bölümde, örneklem olarak alınan kitapların şair-illüstratör iş birliğı analizi ile her iki kitabın karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Kitaplar karşılaştırmalı olarak incelenmiş; tematik, kültürel, sanatsal hedefler, ifade biçimleri ile detaylıca ele alınmıştır.

6.1. Şair-İllüstratör İş Birlikleri Analizi

Bir Bennudur İstanbul kitabı yaratıcıları, şair Şebnem Yüce ve illüstratör Nazan Erkmen'in biyografileri göz önüne alındığında birbiri ile ilişkili bazı ortak noktaların mevcut olduğu görülmektedir. Her iki sanatçı da İstanbul ile bağ kurmuştur. Şebnem Yüce, İstanbul'da doğmuş ve yaşamını burada sürdürmüştür. Nazan Erkmen de İstanbul'da eğitim almış ve sanat kariyerini bu şehirde devam ettirmiştir. Her iki sanatçı da edebiyat ve sanatla iç içedir. Şebnem Yüce'nin yazarlık kariyeri, hastanede tanıştığı bebekler için anı yazıları yazmasıyla başlamaktadır. Nazan Erkmen ise sanat kariyeri boyunca çocuk kitapları için illüstrasyonlar yapmıştır. Nazan Erkmen'in illüstrasyonları, geleneksel sanatların etkisi altındadır ve minyatür sanatına dayalıdır. Eserlerinde Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının etkileri görülmektedir. Şebnem Yüce de İstanbul'un tarihi ve kültürel çeşitliliğine vurgu yapmaktadır. Bu ortak noktalar, *Bir Bennudur İstanbul* adlı şiir kitabı iş birliğı ile Şebnem Yüce'nin şiirlerini ve Nazan Erkmen'in illüstrasyonlarını İstanbul'un güzelliklerini çocuklara anlatmak amacıyla bir araya getirmiştir.

İncelenmek üzere seçilen her iki şiirde de en önemli tema; İstanbul, çocuklar ve çocukların hayalleridir. Şebnem Yüce'nin şiirleri, kimlik ve kültür farkı gözetmeksizin İstanbul'un çocuklarının özünde hep bir olduğu, dünyaya bakışlarının ve hayallerinin aynı olduğu ön plandayken, Nazan Erkmen'in illüstrasyonlarındaki yedi çocuk eşit tasvir edilmiştir. Her iki sanatçı, İstanbul'un büyüğü dünyasını yansıtmak, birlik beraberlik vurgusuyla çocuklara bu şehri sevdirmek için şiir ve illüstrasyon arasında

güçlü bir denge oluşturmuşlardır. Böylece *Bir Bennudur İstanbul* kitabı için yapılan şair-illüstratör iş birliği, çocuklara İstanbul'un güzelliklerini, kültürel çeşitliliğini ve tarihi dokusunu anlama fırsatı sunan bir eser ortaya çıkarmıştır.

Edú Newbon ve Ezgi Karaata, *SOARH* adlı kitap için farklı ülkelerden ve kültürlerden bir araya gelmiş iki sanatçıdır. Doğum yerleri ve kökenleri farklı olmasına rağmen, aynı jenerasyondan gelmektedirler. Bu nedenle her iki sanatçının da yaşadığı dönem ve çağa dair ortak deneyimlere sahip oldukları söylenebilir. Her iki sanatçı, 1980'li yıllarda doğmuş; çocukluk ve gençlik dönemlerini 1990'lı ve 2000'li yıllarda yaşamışlardır. Bu dönem, dünya çapında büyük değişikliklere tanıklık etmiş ve küreselleşme, iletişim teknolojilerinin yükselmesi, popüler kültürün evrenselleşmesi ve daha birçok önemli gelişmeye sahne olmuştur. Dolayısıyla, bu iki sanatçı farklı kültürlerden gelmelerine rağmen müzik, sinema, edebiyat gibi kültürel alanlarda benzer referanslara sahiptir. Bu ortak paydalar, sanatlarını icra etme biçimlerinde bir etkileşim ve birliktelik sağlamaktadır.

Şair-illüstratör iş birliği ile oluşturulan kitaptan seçilen iki şiir ve ilgili iki illüstrasyonda her iki sanatçı da içsel dünyalarını ve duygusal deneyimlerini keşfetmek için sanatlarını kullanmaktadırlar. Şair, duygusal ve düşünsel derinliklere inerken, illüstratör de görsel semboller ve imgelerle aynı içsel dünyayı yansıtmaya çalışmaktadır. Karaata, kitaptaki şiirlerin duygu durumları ve sembolizmini kendi çizim tarzı ile, zaman zaman geleneksel sanat motiflerine göndermeler ile harmanlayarak yansıtmaktadır. Şair, kitapta modern ve duygusal bir dil kullanmaya odaklanan post-modern bir yaklaşım benimsemekte; duygusal ve çağdaş konular üzerine metaforlar ve benzetmeler kullanmaktadır. Şiirler, geleneksel kalıplara bağlı olmayan serbest bir yapıya sahiptir. Her şiir, birçok sembol ve tema içermektedir ve bunlar illüstrasyonlarla birleştirilerek görsel bir deneyim sunmaktadır. Seçilen iki şiirde aşk, güzellik, doğa ve içsel dönüşüm temaları işlenmektedir. Bu temalar, hem metinsel hem de görsel olarak ifade edilmektedir. Şiir ve illüstrasyon anlamlı bir bütünlük oluşturabildiğinden, şiir-illüstrasyon iş birliği okuyucunun iç dünyasının derinliklerine inmesini kolaylaştırmaktadır.

Her iki kitaptaki şairlerin ve illüstratörlerin ortak noktası olan eğitimci kimlikleri de iş birliklerinin kalitesini ve derinliğini artırmıştır.

6.2. Kitapların Karşılaştırmalı Analizi

Bir Bennudur İstanbul, özellikle İstanbul'un tarihî ve kültürel çeşitliliğine odaklanırken, temalar arasında İstanbul, çocuklar, bir arada mutlu yaşamak, özgürlük ve hayaller ön plandadır.

SOARH şiir kitabında ise şair ve illüstratör aşk, yaşam, ölüm, güzellik gibi evrensel temaları ele almaktadırlar ve kitap daha geniş bir perspektife sahiptir. Bu kitap, farklı kültürel kökenlere sahip iki sanatçının ortak deneyimlerini yansıtarak insan ilişkileri, duygusal deneyimler ve daha geniş konulara odaklanmaktadır.

Bir Bennudur İstanbul, İstanbul şehrini çocuklara anlatmayı ve sevdirmeyi amaçlamaktadır. Şair ve illüstratör, söz ve resim arasında güçlü bir denge kurarak İstanbul'un benzersizliğini yansıtmayı hedeflemektedirler. *SOARH* ise şair ve illüstratörün iç dünyalarını ve duygusal deneyimlerini yetişkinlerle paylaşmayı amaçlamaktadır. Bu kitap, modern ve duygusal bir dil kullanarak duygusal derinlikleri ve sembolizmi yansıtmayı hedeflemektedir.

Metin analizi ve görsel inceleme açısından, *Bir Bennudur İstanbul*, metinlerde lirik bir dil kullanarak sembolizme vurgu yapmaktadır. İllüstrasyonlar, İstanbul'un güzelliklerini ve çocukları tasvir etmekte, geleneksel sanat öğeleri kullanarak İstanbul'un geçmişine gönderme yapmaktadır. Öte yandan, *SOARH*, post-modern bir yaklaşım benimsemekte ve şiirlerde metaforlar ve benzetmeler kullanmaktadır. İllüstrasyonlar da metindeki duygu durumlarını ve sembolizmi yansıtmak için çaba sarf ederken, modern çizgiler taşımaktadır.

Şair ve illüstratör iş birlikleri bağlamında, *Bir Bennudur İstanbul*, İstanbul'un çocuklar üzerindeki etkisini yücelten özgün ve duygusal bir iş birliği sunmaktadır. Şiir ve illüstrasyonlar arasında uyum bulunmaktadır. Diğer yandan, *SOARH*, iki farklı kültürden gelen sanatçıların iş birliğinin özgün bir örneğidir. Şairin şiirleri ile illüstratörün görsel yorumları arasında bir etkileşim bulunmaktadır. Kitap, evrensel temaların derinlemesine incelendiği bir iş birliği sunmaktadır.

Her iki kitap da şiir ve illüstrasyonun güçlü bir iş birliği içinde nasıl kullanılabileceğini göstermektedir. Farklı dil ve ifade biçimleriyle, çeşitli temalarla, özgün ve evrensel bakış açılarıyla bu kitaplar şiir ve illüstrasyonun birbirini nasıl tamamlayabileceğine dair önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu nedenle, sanatsal ifadenin anlaşılması ve zenginleştirilmesi yönünde iki örnek oldukları düşünülmektedir.

7. SONUÇ

Çalışmada, şiir ve illüstrasyonun birlikteliklerini somut bir şekilde incelemek için belirlenen *Bir Bennudur İstanbul* ve *SOARH* adlı iki kitap, şair-illüstratör iş birliğinin özgün örnekleridir. *Bir Bennudur İstanbul*, İstanbul'un görsel zenginliklerini illüstrasyonlarla yansıtarak tarihsel ve duygusal derinliği şiirlerle ifade etmektedir. *SOARH*, şairin modern şehir yaşamına ait düşüncelerine ve duygusal deneyimlerine odaklanmaktadır. Kitaptaki şiirler, kitabın çizeri ve bu çalışmanın yazarı tarafından illüstrasyonlarla zenginleştirilmiştir. Bir sanatçının kendi eserlerini analiz etmesi bireysel gelişim ve mesleki büyüme açısından eğitimin temel hedeflerinden biri olarak kritik bir durumdur. Bu durum, araştırmamanın yazarı ve araştırmayı okuyacak olan sanatçılar, araştırmacılar ve eğitmenler için değerlendirilmesi gereken önemli bir konudur. İncelenen şairlerin ve illüstratörlerin, bu kitapları yaratırken sanatçı/araştırmacı/eğitmen kimliklerinden faydalandıkları görülmektedir. Sanatçı kişilikleri, duygusal durumları ifade etme yeteneği sağlarken; anlattıkları konuları sunarken sahip oldukları bilgi birikimleri, araştırmacı kişilik özellikleriyle birleşmiştir. Ayrıca yaratım sürecinde, öğrenme ve aktarma aşamalarında da eğitmen kimliklerini kullanmışlardır. Kitaplarda yer alan şiirleri resimleyen iki illüstratörün geçmişteki öğretmen-öğrenci ilişkisi; illüstrasyon tarzlarının geleneksel sanat motiflerine benzeyen özellikler içermesi, kendi kişisel tarzlarında benzer yaklaşımları benimsemeleri, sanatsal anlamda etkileşimin kuşaklar dâhilinde devamlılığının bir göstergesidir. Bu sonuçlar, a/r/tografi yönteminin sanat, araştırma ve eğitmenlik arasındaki bağlantıları keşfetmekte güçlü bir araç olduğuna işaret etmektedir. Bu tarz bir yaklaşımın; kitabın yazarları, okuyucuları ve kitabın yaratım sürecinde yer alan diğer sanatçılar veya araştırmacılar arasındaki ilişkileri ve etkileşimleri daha iyi anlamak için bir çerçeve sunduğu düşünülmektedir.

Günümüzde küreselleşen dünya sayesinde farklı ülkelerden, farklı sanat dallarından sanatçıların bu tür iş birliklerinin gelecekte de devam etmesi beklenmektedir; çünkü sanatın doğası, farklı disiplinlerin birleşmesini teşvik etmekte ve bu iş birlikleri sanatın sadece modern bir olgu olmadığını göstermektedir. Sanat her zaman farklı sanat disiplinlerinin birleşimiyle yeni ve yaratıcı ifadelerin doğduğu bir alan olmuştur. Şair ve illüstratör iş birlikleri, bu geleneksel çizgiyi modern bir şekilde sürdürmektedirler. Bu çalışma, geçmişten gelen mirası geleceğe taşıyan sanatsal iş birliklerinin önemini ve sanatın evrensel ve zamanın ötesinde olma niteliğini vurgulamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırma, Etik Kurul Kararı gerektirmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Alkan, E. (2005). *Şiir sanatı*. İnkılap Yayınevi.
- Anar, T. (2021). Nazım Hikmet şiirinde ekfrasis. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 137-162.
- Andı, K. (2006). Servet-i Fünûn mecmuası. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 533-544.
- Aristoteles. (1987). *Poetika*. Remzi Kitabevi.
- Bakırcı, F. (2019). *İkinci yeni şairleri ve güzel sanatlar* [Yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi].
- Canvas Rebel. (2023, Ekim 9). *Meet Edú Newbon*. <https://canvasrebel.com/meet-edu-newbon/>
- Dallioğlu, A. (2021). *İkonografik görsellerin anlam ve sembolleri üzerine sanat temelli eğitim araştırma yöntemi: A/R/Tografi* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi].
- Ekrem, R. M. (1896, Ekim 22). Koparma. *Servet-i Fünun Dergisi*. Sayı 293, 105. Mayıs 2023 tarihinde <http://www.servetifunundergisi.com/koparma/> adresinden edinilmiştir.
- Erbay, E. (2019). Rezaizade Mahmut Ekrem: Bir tablo üç şiir. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, 206-228.
- Ercivan Zencirci, D., Kabakçı, E., & Köseoğlu, K. (2023). Şiirden baskı resme yansımaların ekfraktik incelemesi. *İdil Dergisi*, 292-305.
- Evi, P. S. (2019, Mayıs 3). *Büyük ustalardan tablolar*. Portakal Sanat ve Kültür Evi <http://www.rportakal.com/Article.aspx?PageID=20&ArtId=231>
- Fikret, T. (2019, Nisan 28). "Bir levha için" resim altı şiir. Mayıs 2023 tarihinde Servet-i Fünûn Dergisi <http://www.servetifunundergisi.com/sanayi-i-nefiseden-tablo-hayran/> adresinden edinilmiştir.
- Foucault, M. (1994). *Kelimeler ve şeyler*. İmge Kitabevi.
- Güneş, N., Aksoy, Ş., & Özsoy, V. (2022). Sanat temelli bir araştırma yöntemi: Yaşayan sorgulama olarak a/r/tografi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 291-303.
- Kadıköy Gazetesi. (2010, Ocak 18). *Nazan Erkmen'in başarılı illüstrasyon sergisi*. <https://kadikoygazetesi.com/2454-nazan-erkmen%E2%80%99in-basarili->

- Karaata, E. (2018). Nazan Erkmen illüstrasyonlarında Anadolu ve Mezopotamya sanatının etkisi. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 33-38.
- Karaca, A. (2010). İkinci yeni şiiri ve resim. *Turkish Studies- International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 281-312.
- MaiMonday, J. (2023, Haziran 12). *Catch a thought-provoking exhibit at Time Out Market Chicago this month.* Time Out. <https://www.timeout.com/chicago/news/catch-a-thought-provoking-exhibit-at-time-out-market-chicago-this-month-061223>
- Newbon, E. (2020). *SOARH*. Independently published.
- Ozan, S. (2011). *Bedri Rahmi Eyüboğlu şiirinde görsellik* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Özgül, M. K. (1997). *Resmin gölgesi şiire düştü, Türk edebiyatında tablo altı şiirleri*. Yapı Kredi Yayınları.
- Özpalabıyıklar, S. (2003). *A' dan Z' ye İlhan Berk*. Yapı Kredi Yayınları.
- Sarılioğlu, K. (2013). *Modern Türk edebiyatında şiir ve felsefe ilişkisi* [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Şenödeyici, Ö. (2008). Osmanlı görsel şiirleri II- şiir çizmek sanatı ve geometrik şekillerde denge. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 543-565.
- Ulus, H. (2022). Güzel sanatların ortak dili: Plastik sanatlar ve edebiyat ilişkisi. *Edebiyatın sanatlar arası ilişkileri* içinde (s. 109-128). Paradigma Akademi.
- Ünver, S. (1958). *Leylek Dede "Dede Stork"*. İsmail Akgün Matbaası.
- Vinci, L. d. (2015). *Paragone- sanatların karşılaştırılması*. Notos Kitap.
- Yüce, Ş. (2010). *Bir Bennudur İstanbul*. Doğan Egmont.